

kterega so pravili, da je gadom odsekal glave in jih pekel in jedel.

Gorenski hribovci tudi pripovedujejo, da se je včasih kdaj zgodilo, da je kaka kača ali gad zlezal skoz usta v trebuh otrokom ali odrasčenim, ki so spali za kacem germom, in da so spravili gada iz človeka vselej s tem, da so postavili mu pred usta skledo mleka, ki ga gad, kakor pravijo, rad je. Gadu je jelo mleko dišati, in zlezal je iz ust, ki jih je taki človek mogel vedno odperite držati. Zraven je pa nekdo stal in tiho čakal, in kadar je gad z glavo do dobrega izlezal iz ust, ga je prijel za vrat in popolnoma vèn potegnil.

Ne morem verjeti, da bi to resnica bila.

Nekdaj, ko so ljudje še verjeli, da ima gadova mast veliko zdravilno moč, so zlo lovili gade in jih prodajali posebno v Benetke; zdaj pa k večim kak radoveden prirodoslovec, kateri ga pobaše v škatljico. Se vé da pobije se jih pa dokaj. Posebno pastirji, kosci itd. ne jenjajo, da ga končajo, če kterega zagledajo.

Po hribih se nahaja sém ter tje tudi černi gad (*Vipera prester*), po ravnem pa nikoli. V Jelovci in na hribih med Bohinjem in Sorico sem ga včasih vidil. Kar se tiče njegovega življenja in strupenosti, se ne razloči nič od navadnega gada. Kar se je do zdaj černih gadov dobilo, so bili vsi le babice. Linck je dobil bil črnega brejega gada, ki je vergel 10 mladib, ki se niso kar nič razločili od navadnih gadov. On je dokazal, da černi gad ni posebno gadje pleme, ampak da so černe le nekatere navadne gadje babice, ki živé po hribih, in da take černe babice se pariyo z navadnimi gadi in da se mladi ne razločijo nič od navadnih gadov.

Tú naj povem še eno najznamenitish prigrodb, ki jo je doživel dr. Lenc na Švicarskem. Neki postopač pride k njemu in se baha, da zna narediti, da mu gadi strup nič ne škoduje. Lenc je imel več gadov v škrinjici, da bi jih preiskaval. Postopač se je hvalisal, da jih dobro pozna, in da bi pokazal, kako malo se jih boji, je hotel kar zagrabit in enega v roko vzeti. Lenc mu brani. Al ko bi trenil, že hlastne v škrinjico in zagrabi čez sredo gada, ki je pri miru ležal, in ga vzdignil kviško memraje nekaj nerazumljivih besed. Gad ga je jezno gledal in je hudo sikal; pa vendar je postopač vtaknil gadovo glavo si v usta in je delal, kakor da bi jo zvečil. Pa kmalo je potegnil gada iz ust in djal je: „Z mojo učenostjo ni nič, moje bukve so me goljufale“. Pri tem je postal mu hitro obraz rudeč in oči so se mu svetile, kakor da bi bil nor. Lenc ni vedil, ali je to resnica ali le goljufija, in mu reče, naj jezik pokaže. Pa tega ni hotel, le tožil je čez bolečine in je djal, da ga je gad deleč zadej na jezik pičil. Rekel je, da bo šel domú, ker domá ima zdravila, ki mu bodo gotovo pomagale. Olja ni hotel vzeti in je še precej terdno šel po klobuk, pa zdaj se je opotekal, padel, spet ustal, pa kmali spet padel. Govoril je še razumevno, samo tiho; obraz mu je bil vedno bolj rudeč, oči vedno tamnejše. Tožil je, da mu je glava težka in je prosil, da bi se kam naslonil. Lenc mu je dal stol, da se je vsedel. Sedel je pri miru, in tožil je od začetka, da je lačen, ker še celi dan ni nič jedel; prosil je vode, pa je ni pil; nagnil je glavo, jel je renčati in — umerl je. Vse to je terpelo 50 minut in 10 minut pozneje je bilo truplo že merzlo. Drugo jutro je že jelo gnjiti. Čelo, oči, nosnici, leva roka in levo stegno so bile višnjeve, jezik otekel in na sredi, kjer ga je bil gad pičil, skorej popolnoma črn, žile pri možganih so bile polne černe kerví in pljuča so bile nenavadno višnjeve. Ta človek, kakor vsaki, ki umerje vsled gadovega pika, je umerl, kakor da bi bil mirno zaspal. Sopol je lahko in ni imel drugih težav, kakor da je moči hitro zgubil. J. Tušek.

Nekdanje sodništvo isterskih občin.

V srečnih onih časih, kadar ptujstvo še ni zatiravalo slovanske narodnosti po Istri, je vsaka občina (soseska) imela svoj po sebi za svoje okoljščine primerno napravljen zakon (štatut), kega je vsak knez nastopivši svoje knežestvo, in vsaki vladavec počevši svoje vladanje običajno potverdil; in po tem zakonu si je vsaka občina po prostovolju izmed sebe odbranih možih na prvi stopnji sama sodila. Prizovno sodbo je sojeval knez s svojim kapitanom in njegovim namestnikom valputom; najviša sodnja je bila avstrijskim občinam v Ljubljani, beneškim pa v Benetkah, ke so prijemale glagolitske pisma od isterskih krajev jednako kakor laške.

Vsako leto na dan sv. treh kraljev po večernji so se zbrali vsi možje na loži komunski iz cele občine, ter so si volili svoj svét (consilium), to je, župana, sudce, rotnike, svétnike in satnika, ki so prisegli, da bojo pravo delali, in sodili bogatemu in ubogemu, visokemu in nizkemu. Župan novi, imenovan od leta, kakor tudi drugi, je moral dati vsem možem en špud vina koj po izvoljenju in pa kruha, da je s tem pokazal, da bo od zdaj zanaprej skerben in dober otec (oče) vsi občini. Svétnikov, keh je bilo po množtvu občinikov v eni občini po več ali po manje potrebno, so se imenovali možje, ki so prisedovali in sodili pravde brez priseg; prisednici pravdam prisežnim so se pa zvali rotnici; njih navadno ime je pa bilo sudci; Čakavci po nutrajni Istri jih pa imenujejo žudihi (judex). Satnik je pa bil sluga teh poglavarjev; v nekterih krajih ga imenujejo podžup, in ženo njegovo podžupovica. Te možé, kakor one, ki so to službo pošteno doslužili, so častili z naslovi: počtovani muži, častni stareji ali starci, dobri muži, vičnici, počtovana pravda itd. Drugi možje so se imenovali polčani (od puk, ljud).

Poglavarji občinski so imeli med ljudstvom veliko oblast in čast; ako je ki samo eno leto za župana ali sudca pošteno služil, so ga potle zmirom zvali: župan ali sudac, njih žene pa županja, sudinja. Na svojo čast in poštenje so mnogo držali; ako bi bil ki teh mož kaj zakrivil, bi bil očitno pred vsem ljudstvom iz sveta iztiran, za nepoštenega proglašen, in nikoli ni mogel več sedeti s poštovanimi starci v svétu pri pravdnem stolu, ni za svétnika, ni za svedoka. Al gorjé mu, ki je okrivil župana ali kega družega izmed sveta, ako ni mogel posvedočiti in skazati. Našel sem zapisano, da je neka žena morala plačati 50 libar (ena libra 2 naše šestici), ker je rekla županu: „ti si zvit kakor čebula“.

Ker pa večidel v nekdanjih časih ti možje niso bili pismeni, so imeli navadno duhovnega gospoda za notara (pisali so nodar), ki je bil za sve svoje žive dni od najviše oblasti zato potverjen, in to je bilo lahko, ker so bile po Istri v onih časih po največ krajih tako zvane zborne cirkve (ecclesiae collegiatae), in pri takih cirkvah so bili vsi duhovnici v stalni službi (stalani), jedan je bil plován (župnik), drugi pa kanonici, in izmed tih jedan je bil notar, ki je moral vse očitne pisma pisovati; drugače niso veljale; on je imel svoj pečat in neko posebno znamenje je zriseval ali na početku ali na sveršetku vsakega važnejega pisma; pa je še povedel, da je stavil svoje nodarsko znamenje in svoj pečat. Ta nodar je bil tudi pri vseh sodbah, ter je zapiseval vse odluke ali rzsodbe (sententiae) na kratko v neke velike bukve, ke so kvaderna imenovali; in na čelu teh bukev je bil pisan njih zakon; te bukve so ležale v občinski hiši vsakemu odperte. Knezi so pa imeli večidel svetovne notare. Neki drug kanonik po takih župah je pa bil kronikar, kemu je bila dužnost, vsaki dan v neke knjige zapisati vse, kar se je novega posebnega čulo iz bliza in iz daleka.

Sodniki občine so se shojevali redno vsaki pone-delek; če je ta dan praznik bil, pa v torek, poslušavši

pobožno sv. mašo, v loži komunski. Loža je neka lopa, zidan je bil samo kakošen četrti njeni del na zadnji strani do strehe, drugde je stala streha na lepih stebrih, in med njimi je bil zid, pri ki veči pri ki manji, od zunaj, znotraj pa je bil nizek vse na okolo, da se je moglo na njem sedeti. V zadnjem kraju lože se najde večkrat prav velika kamenita miza (pravdeni stol), okolo ke so sudci sedeli. Na ložah se najde po enojni ali trojni vhod; al vrat se na njih ne najde, za znamenje, da se pravica ne sme zaperati. V nekterih krajih so lože kaj lepo vzdane.

Včasih so se poglavarji občinski shajali v komunščici (hiša komunška), ali pa tudi pod stremom (lopo) kakošne cirkve, posebno pri prisežnih pravdah, za dati prisegi večo svetost.

Neprisežne pravde so se sodile od Jurjeve do Miholje (od sv. Jurja do sv. Mihela), prisežne pa od Miholje do Jurjeve, ke so imenovali uročne pravde ali uročna viča (Schwurgericht). To dobo leta so zvali trezno dobo, kakor še zdaj rečejo od jutra do poldne trezna doba dneva, od poldne do noči pa pijano dobo; ne zato, da bi se ti ljudje opijanili, ampak zato, ker je večja prigoda za piti. Postavili so pa uročne pravde zato v zimsko dobo leta, ker so ljudje manje so zemaljskimi trudi zapačani, ker v tem času pridejo večidel skrivnostni prazniki svete vere, ljudje več in zbraneje posluševajo besedo božjo, hojevajo več na pobožnosti in na primanje sv. svetotajstev, da bi pravdarji bolje promislili, kaj je prisega. S tem je bilo na Veprincu to jako modro narejeno to vem manjko (wenigstens, slovanska beseda) za ta kraj, za drugde neznam za gotovo.

Sam knez je včasih pregledal te sodnije po svoji knežii, ali je pa pošiljal svojega kapitana ali njegovega namestnika valputa, ter so z domačimi vičniki (svetovavci) prizovne pravde (appellation), pa tudi manje druge sodili.

Ako so imeli kakošno zelo zapleteno reč soditi, so prizvali spoznane modre sudce iz kake sosedne občine; če je pa bila pravda zamotana z drugim kakim komunom, so klicali v svet svétnike iz tiste občine, s ko je bila zapletena pravda.

Imeli so ti poštovani starci velike pravice v rokah, po večih občinah so tudi na smert sodili, samo da je knez to njihovo odluko potverdil; zato se po nekterih občinah še zdaj kažejo kraji, kjer so sohe (Galgen) stale. V progonstvo so sodili brez kneza prašat, in prognanik se ni smel, ali za neke leta, ali nikdar več v občino prikazati; ako se je povernil, ga je slobodno vsaki ubil, ter ako ga je ubil, ga je „dobro ubil“, kakor so rekli, brez da je bil pedepsan. Stavljali so tudi zločince (hudodelce) na muku (tortur); imeli so pa tudi neko pripravo iz konopov (vervi), da so krivca v višak potegnili, pa spustili, da se je spet v vervi vjel, poprej ko je na tla padel, in temu so rekli skas (scossare it.) ter so govorili: „dati mu 1, 2, 3 itd. skase“. Stari ljudje pripovedujejo, da je bilo to strašno in mučno. Pak so imeli po dve berlini, to je bil neki železen vratnik, eden je bil vzdán v zvonik, drugi pa v ječo pri gradskih vratih običajno, visoko človeku do vrata, pak so vezali v onega cirkvene, v tega svetovne krivce za vrat, da je moral stati ondeka po eno ali več nedelj ali praznikov, ko so ljudje memo hojevali, vsem v izgled. Paličali so malo, raji so jih kaznovali v dnarjih (multevali), in od teh dnarjev se je polovica davala knezu, polovica je pa ostala sudcem. Ponočne krivine so se huje kaznovale, kakor podnevne.

Brez dopuščenja poglavarjev in brez cenitbe rotnikov se ni smela nobena mertvina (zemlja ali hiša) na prodaj staviti, in tako stvar kupiti je imel vselej pravico vsaki rodbenik po članu roda; in ko je bila pred svetom pogodba storjena, dnarji svétnikom v roke založeni, je morala biti ta prodaja po satniku tri nedelje ena po drugi, kakor so rekli, stavljena na klíč („kant“ je laško), ako bi imel

ki kaj tej prodajaji prigovoriti. Ko so kliči stekli, je nodar zapisal v bukve prodajo, prepisa pa je dal prodajavcu in kupovcu. Al pustila se je vselej prodajavcu pravica kakošne tri leta, da si more to reč odkupiti, al, kakor so govorili, da kupovca „s pinezi iz posesa virene“ (izžene); ako pa on v tem odlučnem času ni odkupil svoje reči, je bila za mert prodana. (Konec prihodnjic).

Slovenci, Nemci pa Avstrija.

(Dalje.)

Morebiti bo kak zajček z glavo pomajal in si mislil: „Že vidim, da iz te šenice spet ne bo moke; ako bomo mi tako postopali in take zdražbe delali med Slovenci in Nemci, ako bomo mi tako oestro svoje pravice terjali, sebe povzdigovali, Nemce in Talijane poniževali, kaj ne bomo mi iz pota legalnosti stopili? Kaj ne bomo potlej talijanskim puntarjem podobni ko jajce jajcu? Nemci ne bodo pustili s sabo pometati, in tako bomo mi z našo enakopravnostjo v kratkem času Avstrijo v stokrat večje zadrege pripeljali, kakor so jo tako imenovani Slavenfresserji“.

Mili Bože! Mi Slovenci nismo bili še nikdar razbojni, vselej smo bili pohlevne, celó celó tihe ovčice; da! bili smo predobri, presladki, zato so se drugi z nami posladkali in z nami pometali. Ako se nisi, plašljivče moj, še popolnoma ponemškutil od glave do pete, ako imaš le še kapljico čisto slovenske kervi v sebi, moraš spoznati, kolika vneboupijoča krivica se je dosedaj nam godila.

Možje naše kervi so si prizadevali na potlačeni in zaterti Slovenii nemško in talijansko babilousko kolobocijo sozidati. Zavoljo peščice potujčenih velikašev je moralo vse nemčariti; namesto da bi se suknya pronarejala po životu, je trebalo roke prenarejati in odsekavati, da so si suknye pristale; s cerkvo smo hodili okoli križa namesto s križem okoli cerkve.

Včasih so plemeniti bili te vere, da človek še le takrat v resnici človek postane, kadar postane „Herr von“; pri nas pa je dosle vse tako napeljano bilo, da je Slovenec še le onda pravi človek postal, kadar se je ponemčil in svojo mater zatajil. Vsi drugi narodi, kar jih je na svetu, spoznajo, da je prava omika in izobraženje samo na narodni podlagi mogoče; naši odpadniki pa si mislijo: „Keine Regel ohne Ausnahme“, Slovenci ne bodo drugači iz blata izgazili, ako ne bodo z nami v nemški koč poskakali. Oni nas hočejo omikati s tem, da nam vzamejo našo kri. Al dergni, kolikor hočeš, se ti žveplenka ne bo prižgala, ako ji poprej glavico, njeno poglavitno reč, odtergaš.

Zato ti povem, plašljivče moj, naj reče naša nemškutarska derhal kar hoče, naj se repenci kakor hoče, naj se od jeze magari na glavo postavi: to je enkrat ena, da mi tega zopernatornega eksperimentiranja nikakor več terpeli ne bomo. Raji hočemo, da bi nas one drobne miši pojéle, kakor da bi nas naši nemškutarji in laškutarji še dalje terpinčili s svojo neslano civilizacijo.

Pa vendar nikar ne misli, zajče moj, da bomo zavoljo tega rogovileži postali Talijanom podobni. Nikdar ne! mi se bomo oestro deržali pota ustavne slobode in ravnopravnosti. Mi ne pustimo, da bi drugi z nami pometali, al tudi mi nečemo z drugimi. Kdor svoje proso brani, tuje pa pri miru pustí, ni bil še nikdar puntar in ne bo. Naša beseda je in bo vselej: „vsakemu svoje“; saj dobro vemo, da kar nam diši, tudi drugim ne smerdí. Ako toraj nekterim našincom tuje perje, katero so nase nataknil, tako dopade, da se ne morejo nikakor od njega ločiti, naj se lišpajo ž njim, dokler jih je volja, naj se sladkajo s ptujimi sladčicami, kakor jim je drago. Bog jim žegnaj! Kdor pa hoče z nami se pečati in skerb za naš duševni in materialni blagor na svojih ramah obderžati, od njega terjamo mi po vsi pravici na vse usta, da se tujega perja otrese, in v versto domačo stopi. Samo beri, ti moj psevdokonservativče,

III.

Krota sedi poleg mlake, ko stara babura memo gredé kroto vidši plaha nazaj skoči ter se krizati jame. Krota jo gleda nekaj časa in si misli:

Kaj se merzi stari Urši pred menojo? Morda misli, da je lepša kot jez? Naka, stara Urša in pa krota, jeli niste enake? Koža zgerbančena, obraz čmeren, kri merzla, hoja težka, in kar se strupa tiče, ga nima sto krot toliko kakor le ena sama stara huda babura! — Smešno!

(Naprej skoči pa se skrije v travo.)

IV.

Zajec čuje streljanje in pa lajanje psov; se na zadnje nogi postavi, na ušesa vleče in okoli gleda.

Bogme! to je meni namerjeno. Čuj, streljanja in pa lajanja, da bi skoro oglušil! — Aha, tam-le pridejo; tepci, ne bodo mi mirú dali, dokler me ne dobijo. Pes ravno ni toliko kriv, dokler med ljudi ne pride; tû ga še le izučijo nas preganjati. Presneto lep uk, — žival na žival huskati. — Ako ljudje boljega ne znajo, vesel sem, da sem zajec.

(Jo potegne.)

V.

Pred veliko gostivnico Kurentovo stoji o poli dveh zjutraj konj; slabosti in mraza omaguje, otresa glavo ter reče svojemu tovaršu tako-le:

Čuj, brate! z manoj je preč. Pustni dnevi so me do kraja zdelali. Le poglej, moker sem bil do kostí in zdaj moram tû stati, da me veter brije. Po celem mozgu čutim, da mi zadnja ura poje; in potem se gospod čudi, da ne morem vleči. Hi! hi! in pa korabač me ne ozdravita. Danes je že 20. noč, kar nisem pod streho; sem že več ponočnjak kot konj! O Jezž! kdo gré na voz? — eden, — dva, — trije, — štirje, — no, ali ni še zadosti! — Jojmine! ta debela bisaga, ta tehta gotovo dva centa; — le vesel bodi brate! danes boš sam vlekel, jez sem zadovoljin, ako bom le zraven tebe capljati mogel.

Gospod vzame konjem odejo, zaprè duri v kočijo, počí z bičem in hajd naprej derdrá, ubogima kljusetoma pa jezik z gobca molí in noge se jima motajo, da komaj prikobacata na mesto. Drugo noč je šarec vse štiri od sebe pomolil in tovarš njegov je milo zdihnil nad njim: oj, da bi tudi jez kmali rešen bil hudega terpljenja! Janez Tomšič.

Nekdanje sodništvo isterskih občin.

(Konec).

Sodilo se je tudi na mirne sudce ali mirnike (Friedensrichter); vsaka stran si je odbrala po dva ali več dobrih mož, pravica pa jim je pridjala enega, tako, da jih je bilo vsele lih (dispar); stranke so pa morale prvo priseci, da bojo hvalile to, kar ti dobri možje storé. Ti mirnici so šli na stran od drugih svetnikov, ter so se pogovarjali, dokler se niso porazumeli, in kar je večina rekla, to je veljalo ter se je zapisalo v bukve, kakor odluka mirnih sudcev. In resnično je, da pošten kmet kmeta, in pravičen sosed soseda najbolje sodi, ker pozná vse vse njegove okoliščine; inorodni sudci plačniki tega nikole nikole ne morejo tako znati in spoznati.

Za male, čisto očitne in lahko razumljive reči niso pripuščevali prizova na kneževi sud, da niso davali mesta pravdarjam. Zapisali so pod odluko, ka stran jo hvali, in ka se želi prizvati na viši sud; ako so pa spoznali, da bi prizov bil nepotreben, so postavili onde kazen v dnarji oni stranki, ki bi se oporekla, in od teh dnarjev je zapadla polovica mirni strani, polovica pa častnim starcem, in dokler te kazni ni se plačalo, se ni moglo dalje pravdati, ker zapisana odluka se ni v roke dobila, brez nje se pa ni moglo nikamor.

Ako je bila pravda taka, da so morali iti na lice

kraja, na lice zemlje razvidit, so to delo imenovali razvod (Commission), tiste možé pa razvodnike, njih odluko pa razvodno odluko. Primerilo se je, da včasih niso bili vsi svetnici in rotnici pri pravdenem stolu, to je, ko ni bil polni stol, takrat je bilo dopuščeno, ako ka stran ni hvalila odluke, prizvati se do polnega stola vseh starejih.

Ko se je sodba jednega dneva končala, so vse odluke ta dan storjene pred vsem ljudstvom oklicali, da morejo vsi razumeti in znati kako stvari stojé v občini.

Pisali so glagolitsko vse blizo do 1650. potle se že najde sém ter tje slovanska beseda z latinico pisana; od sele se je pa latinsko pismo jačalo in množalo, dokler ni v jednom veku skoraj vso glagolico iz sodišča spodrinilo; z latinico se je malo po malo, s početka z velikim strahom, jela podkrajevati nemila vlaščina, dokler se ni, posebno ob francozki vojski, ko so občine svoje stare pravice zgubile, tako ojačila in zamogla, da si je na koncu te vojske vso oblast posvojila, ter stari, mili, poštovani in častni naši materi slovanščini pri očitnem pismu nikdar ni več mesta pripustila.

Ko je vlaška omikanost, ali, praveje reči, za nas prava neomikanost in nevernost, nemilo zavlada in preobladala, je našla po komunščicah vse polno glagolitskih spisov; al ta ohola in prevzetna posvojiteljica nam je skoraj vse zaterla. Na Veprincu je bila polna kamera pre-starih dragotin; zapalila nam jih je ta nesrečonosna zatiravka; tako tudi v Kastvu gradu, da molčim od drugde, zaterla, spalila je ona polne voze naših zakladov jezika in zgodovine, ter svedočastva, da je nekdanj posebno Liburnija in njezin slovanski narod bolj izobražen in olikan bil kakor mnogi drugi. In zdaj nam se ruga: „Schiavoni barbari!“

To in tako sem jaz bral in razumel v starih spisih isterskih, posebno veprinskih.

Za primer ena odluka prepisana iz glagolitskega:

U dan 22. maja 1649 u kaštelu Veprincu pred svetu Anu, U stolu pravdenom sideći i sudeći pravdu počtovani župan toma kora sudac ivan orbanic ordinarij (od leta) i š njimi ostali svetniki ovoga kaštela, pred kih stužujući se juraj molíc suprotiva svomu bratu ivanu da u dneih pasanih je mu edan odar pred njega kuću grdo razvergal budući odar toga jurja i da ga je od pokle su se razdilili mirno užival a sada da mu ga je njega brat razvergal, razumivši počtovana pravda tužbu toga jurja i rič satnika, ki reče da ga je pozval po užanci i da mu je pojt na lice zemlje ki ni maril prit tako ti počtovani idoše i vidiše i pismo od njih deli odlučise da ta ivan imej ta odar pustit stat kako je i poprov stal kladajuć ga u penu najprvo da je ružu razvergal drugo da je kolce njegove znel tretto da je svoje kolce na bratovo stavil i da u termen dan 8 da on zid kotca zname tja pod penu libr 25 kako mu je i bilo poprovo stavleno pena libr 8 ki ni maril i on gnoj da zname sputa pod penu libr 8 u termen dan 8 svakim boljim načinom i razlogom.

današni dan razvod libr 2 prez termena, za ružu (ters) drugi razvod i kadi je gnoj.

J. V.

Kaj je panslavizem?

Narodnost slovanska začela se je razvijati, odkar so sosedni jeziki, to je, nemški, magjarski in italijanski se vsedli za gospôsko mizo, in Slovanom le oglodane kosti metali, da jih grudijo; ali, da jasneje govorimo, od tega časa, kar je v Avstriji pod cesarjem Jožefom I. centralizacija bila začeta in v to ime nemški jezik za vladajočega postavljen. Pred tem časom ni bilo strahú za nobeno narodnost, ker prvič vlada ni se mešala v občinske zadeve, postav ni toliko bilo kot zdaj, in tudi zeló redke narodne šole niso imele jasno in očitno protinarodne naloge in namena nemškega, magjarskega, laškega. Dokler človek ne vé za nevarnost in sovražnika še ne pozná, more mirno